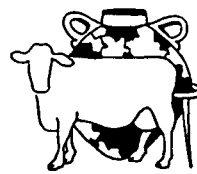

חדשות מן העבר

שלמה דורי – ארכיון ומוזיאון הרפת, יפעת

חזון שהפך למציאות

גבוהות כמות המזון הגס צריכה להיות מוגבלת, היות ועיכול התאית יוצר חום מטבולי רב ויכביד, בעיקר בקיץ, ובנוסף מגביל קליטת מזון מרוכז, בעל אנרגיה וחלבון הדרושים לייצור כמויות גדולות של חלב (לפחות 60 ק"ג ליום בשיא). אחוז השומן יהיה נמוך, אך כמות השומן והחלבון תהיה גדולה (זאת הנחה מלפני 30 שנה).

בעיה נוספת היא אספקת חמצן בכמות גדולה, הנקרא על ידי רענן וולקני "אש־החיים". הדבר אפשרי על ידי טיפוח פרה בעלת חזה רחב ונחיריים רחבים. מחלות עטין הם גורם המגביל תנובה גבוהה מאד ויש להמשיך במחקר להדברתן, גם על ידי שיכלול מכונת החליבה ובממשק.

אשר לאקלים חם בקיץ, יש לשפר שיטות טכנולוגיות להקטנת גורמי ההכבדה תוך שינויים בהזנת הקיץ. נזכור, שבשנת ההרצאה הזאת (1968) תנובת החלב היתה 6271 ק"ג! זכור לי, שאחרי ההרצאה התחלק ציבור השומעים לשתי קבוצות. חלק הגיב: "ז'ול וורן של גידול בקר" או "מדע בדיוני" – וחלק שני התיחס לדבריו של רענן וולקני כאל אתגר, שיש להתמודד איתו.

חלפו שלושים שנה והנה תוצאות־ביקורת החלב ב־1997 (במגזר הקיבוצי):

3 משקים עברו ממוצע של 13,000 ק"ג חמ"מ, 60 משקים עברו ממוצע של 12,000 ק"ג חמ"מ, כאשר בכל עדר מאות פרות.

המלצות רענן וולקני אומצו ברובן בשטח

בספטמבר 1968 התקיימה אסיפה של התאחדות מגדלי בקר ובה הרצה פרופ' רענן וולקני. שם הרצאתו היה: "לקראת תנובה של שנים־עשר אלף".

בהרצאתו התרכז רענן וולקני בתנאים בהם צריך לתכנן את עתיד הענף מבחינה כלכלית וביולוגית. הוא שאל ואמר: יש לבדוק, האם בתנובות גבוהות יצטרכו פחות פרות ועל ידי כך יקופח ייצור הבשר? האם הפרה המרבה לייצר צורכת פחות עבודה ושיכון? האם מנת קיום קטנה יותר לכל ליטר? האם מזון משובח יותר במחיר גבוה יותר ינוצל ביעילות גדולה יותר?

רענן וולקני לא התעכב על חישובים כלכליים, היות ואין בידינו הנתונים הדרושים לעריכתם. במדדים הקיימים של החלפת עבודה, שיכון ועוד סעיפים שונים – הוא ראה כמוצדקת את המחשבה ליצור פרה עם תנובה של 12,000 ק"ג חלב בשנה. פרות בודדות כאלה קיימות בעולם ואין סיבה, למה שגם אנחנו לא נגיע למטרה זאת בהקף רחב. האם הדבר האפשרי? מכרסמים וטורפים בעלי קיבה אחת מייצרים חלב במשקל של שליש ממשקל גופם. לעומת זה, פרה המייצרת בשיא היעילות חלב, מגיעה רק ל־1/7–1/8 ממשקל גופה. אשר לפוריות ובריאות, מכרסמים וטורפים נושאים בגופם ולדות רבים; לעומתם פרה נושאת רק ולד אחד. (אשר לבריאות ולאורך חיי פרה בעלת תנובות גבוהות, אני מצרף בסוף רשימה חלקית של פרות עם תנובות מעל 100,000 ק"ג בגילים מתקדמים – ש.ד.).

ביחס להזנה הדגיש רענן וולקני, שבתנובות

שימו לב, שבחלקן ייצרו באזורים חמים מאד.

הפרה	המשק	תחלובות	תנובת חיים, ק"ג
ערפלה	עין הנצי"ב	13	169,000
עשורה	עין הנצי"ב	10	111,875
צבעונה	עין הנצי"ב	13	111,307
סאסא	נורדיה	11	126,234
עתודה	מולדת	10	120,286
פיראן	בית זרע	9	102,918
צפלונה	בית העמק	10	108,072
פטיפון	משמר העמק	11	126,372
כרמיאל	משמר העמק	10	111,396
חופי	שפיים	9	108,617

הטיפוח, הטכנולוגיה והמלחמה במחלות עטין. כך הפך חזון של איש אחד למציאות עבור רבים. בשעת כתיבת שורות אלה, אין בידי תוצאות ביקורת החלב במשק המשפחתי – אך בטוחני שגם שם, בשתי חליבות ביממה, הוגשם חזונו של רענן וולקני.

גם היום אסור לקבוע עמדות על פי מה שיש, אלא על פי מה שיהיה. אך לזה דרושים בעלי מקצוע עם חזון – ולא העוסקים בפוליטיקה קטנה של רגע. אשר לבריאות ותוחלת החיים של הפרות גבוהות התנובה, אני מביא 10 דוגמאות מתוך עשרות, שהיו בשנים האחרונות.

רפתנים ותיקים שהלכו לעולמם בתקופה האחרונה

נודע לנו על השלמת מעגל חייהם של רפתנים ותיקים במשקים, וטוב עושים ממשיכי דרכם ברפתותיהם בספרם לציבור הרפתנים של היום מעט על פעלם של ראשונים. חברים אלה השקיעו בענף למעלה מיובל שנים של עבודה קשה ומסורה ותרמו רבות לקידומו והתפתחותו – מן הראוי שנוכח זאת. בקרוב נמצא הדרך הנאותה איך לתעד פעלם, ולו במעט. בינתיים נבקש מכל החברים ברפתות, לשלוח סיפורי חיים כאלה לארכיון הרפת ביפעת, בליווי תמונות ככל שיש.

יוסף מילר ז"ל, מבין ותיקי הרפת בקיבוץ כפר גלעדי. במסגרת עבודתו ברפת משקו הקים ופיתח את "הרפת הרקורדית" הראשונה ואולי היחידה, בה גודלה ונחלבה הפרה סתוית, דור ראשון להכלאה דמשקאית-הולנדית שהניבה כבר אז (1951) מעל 100,000 ק"ג תנובת חיים.

אליעזר ישראלי ז"ל, מוותיקי הרפתנים בגליל העליון, חבר קיבוץ כפר בלום. לפני כארבעים שנה התגייס יחד עם עוד רפתנים בעלי נסיון וידע לחידוש מערכת ההדרכה במשרד החקלאות. במשך שנים גם עסק בקידום ממשק החליבה בגליל העליון.

ישראל פלביץ ז"ל, ממקימי הרפת בקיבוץ מעברות. וותיקי הפעילים בהתאחדות מגדלי בקר; היה יד ימינו של אפרים שמרגד, ביחד ניהלו את המזכירות דאז. במשך השנים גם קידם את גידול היונקים ולבסוף עוד הספיק להקדיש שנים רבות בפיתוח מפעל קיבוצו לייצור תחליף חלב ושיווקו ברפתות. תוך עבודתו זאת המשיך להדריך את דור הרפתנים הצעיר בטיפול ביונקים ובפרות.

כל אחד מן החברים האלה היווה ציון דרך בהתפתחות ענף הרפת במשקו ובעצם פעילותו הטביע חותמו על קידום הענף בכל הארץ. יהי זכרם ברוך!